

نظریه‌های شهر و پیرامون

دکتر محمدحسین پاپلی یزدی
حسین رجبی سناجردی

تهران
۱۳۸۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

پاپلی یزدی، محمدحسین، ۱۳۲۲ -

نظریه‌های شهر و پیرامون / محمدحسین پاپلی یزدی و حسین رجیبی سناجردی. —
تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۲.
۵۵، ۳۷۸ ص.؛ مصور، جدول. — («سمت»؛ ۷۲۵: جغرافیا؛ ۵۵)
بها: ۳۵۰۰۰ ریال.

ISBN 978-964-459-762-6

فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

ص.ع. به انگلیسی: Mohammad Hossein Papoli Yazdi. The Theory of

Urban and Surrounding.

کتابنامه: ص. ۳۴۶ - ۳۷۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

چاپ اول: زمستان ۱۳۸۲، چاپ دوم: تابستان ۱۳۸۶.
نمایه.

۱. شهرسازی - ایران. ۲. زمینداری شهری - ایران. ۳. عمران روستایی - ایران.

الف. رجیبی سناجردی، حسین. ب. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها
(سمت). ج. عنوان.

۳۰۷

پ ۲ الف ۹ / HT ۱۶۹

۲۷۸۵۷-۸۲م

کتابخانه ملی ایران

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

نظریه‌های شهر و پیرامون

دکتر محمدحسین پاپلی یزدی و حسین رجیبی سناجردی

چاپ اول: زمستان ۱۳۸۲

چاپ دوم: تابستان ۱۳۸۶

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ: مهر (قم)

قیمت ۳۵۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل
توزیع مجاز به تفسیر آن نیستند.

آدرس ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،
روبروی بمب گاز، کدپستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ
است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از اهداف مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنایی و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادات و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند. کتاب حاضر برای دانشجویان رشته معماری، جغرافیا، شهرسازی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به عنوان منبع اصلی درس «نظریه های توسعه شهری، برنامه ریزی شهری، نوسازی» به ارزش جمعاً ۶ واحد تدوین شده است. امید می رود که علاوه بر جامعه دانشگاهی، متخصصان امور شهری، شهرسازان و معماران و برنامه ریزان نیز از آن بهره مند شوند.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۷	فصل اول: کلیات
۱۰	ایدئولوژی
۱۲	مکتب
۱۳	مدل
۱۴	پارادایم
۱۶	قانون
۱۷	فرضیه
۱۸	فصل دوم: مفاهیم توسعه شهر و روستا
۱۸	مبانی توسعه در شهر و روستا
۱۹	توسعه پایدار و عدالت اجتماعی
۲۲	توسعه اقتصادی
۲۴	توسعه فرهنگی
۲۸	توسعه سیاسی
۳۱	توسعه شهری
۳۴	توسعه روستایی
۳۷	توسعه و سیاستگذاری منطقه‌ای
۴۱	تبیین سنت‌گرایی، مدرنیسم و پست‌مدرنیسم
۴۹	شهر و شهرنشینی
۵۵	روستا و روستانشینی

۶۰	فصل سوم: نظریات رشد، ساخت و طراحی شهر
۶۷	نظریه انقلاب شهری
۶۸	نظریه آب و سکونتگاه
۷۰	نظریه کیفیت رشد و تکامل شهر
۷۱	نظریه هوسمان
۷۲	نظریه دوایر متحدالمركز
۷۵	نظریه توسعه شعاعی (ساخت قطاعی)
۷۷	نظریه توسعه چند هسته‌ای
۸۰	نظریه ساخت شهر
۸۱	نظریه وحدت شهر و محیط طبیعی
۸۳	نظریه توسعه عمودی
۸۵	نظریه ایده بلوکهای بزرگ مسکونی
۸۶	نظریه واحدهای همسایگی (خودیار - خودگردان)
۹۰	نظریه باغشهرها
۹۳	نظریه ساخت منطقه واحدهای مسکونی
۹۳	نظریه کاربری فضای شهری
۹۴	نظریه ساخت عمومی شهرها
۹۵	نظریه ساخت اکولوژیک شهر
۹۶	نظریه ساخت طبیعی شهر
۹۶	نظریه شهرهای نامتمرکز
۹۸	نظریه کنش متقابل انسانها
۱۰۱	نظریه اصالت بخشی
۱۰۴	نظریه ساختار شهری جهان سومی
۱۰۶	نظریه ساخت فرهنگی
۱۰۸	نظریه زیباشناختی (طراحی کامل و یکدست)
۱۰۹	نظریه مراکز شهری پویا و زنده
۱۱۰	نظریه سلسله مراتبی کردن کاربریهای شهری

۱۱۱	نظریه نظم اندام‌واره وحدت در کثرت
۱۱۲	نظریه سازماندهی ساختاری (الگوی خطی)
۱۱۵	منشور آتن و منشور ۲۰۰۰
۱۲۰	نظریه شهر بی‌شناسه
۱۲۲	طرح‌های جامع شهری
۱۲۴	نظریات فضای سبز و طراحی شهر
۱۲۷	فناوری‌های ارتباطی و شکل فضایی شهر
۱۳۱	فلسفه فراتجدد (پست‌مدرنیسم) و نگرش آن به طراحی منظر شهری
۱۳۳	تحلیلی بر نظریات رانت (بهره مالکانه) اقتصادی و طراحی شهر
۱۳۸	فصل چهارم: مروری بر برخی نظریات کلانشهری
۱۳۸	نظریه‌های آرمانشهری (مدینه فاضله) و تاریخ‌نگاری
۱۳۹	نظریه شهر آرمانی
۱۴۱	نظریه تاریخی شهر
۱۴۲	اسلام و شهر
۱۴۷	نظریات مارکسیستی و شهرسازی
۱۵۰	سیاست شهرسازی در سایر کشورهای سوسیالیستی
۱۵۲	نظریات فمینیستی و شهر
۱۵۵	پُست‌مدرنیسم و شهرسازی
۱۵۹	پُست - پُست‌مدرنیسم و شهرسازی
۱۶۱	فصل پنجم: نظریات شهرهای جدید
۱۶۱	تاریخچه شهرهای جدید
۱۶۶	نظریه شهرهای خطی یا کریدوری یا نواری
۱۶۹	نظریه شهرکهای اقماری و نوشهرها
۱۷۰	نظریه شهر صنعتی
۱۷۳	نظریه باغشهر - شهر صنعتی
۱۷۳	نظریه شهرکهای اقماری - خوابگاهی

۱۷۳	نظریهٔ مجتمعهای شهری
۱۷۴	نظریهٔ شهر وسیع
۱۷۷	فصل ششم: نظریات سازمان فضایی
۱۷۷	مطالعات نظری در زمینهٔ مکان‌گزینی صنعتی
۱۸۱	نظریهٔ حداکثر استفاده از زمینهای کشاورزی
۱۸۵	نظریهٔ مکان مرکزی
۱۹۵	نظریهٔ فضای اقتصادی شهرها
۲۰۰	نظریهٔ قطب رشد
۲۰۳	نظریهٔ مرکز - پیرامون
۲۰۷	نظریهٔ مراکز رشد
۲۱۱	نظریهٔ روستاشهری
۲۱۴	نظریهٔ سیستمها
۲۱۶	راهبرد شهرهای کوچک و متوسط و مراکز داد و ستد
۲۲۰	نظریهٔ پراکنش (بخش، اشاعه تراوش)
۲۲۳	فصل هفتم: نظریات شهرگرایی و مهاجرت
۲۲۳	قوانین مهاجرتی
۲۲۴	نظریهٔ دوبخشی
۲۲۶	نظریهٔ سرمایه‌گذاری انسانی
۲۲۷	نظریهٔ مطلوبیت مهاجرت داخلی
۲۲۷	نظریهٔ رهیافت سیستمی
۲۲۸	نظریهٔ جذب و دفع
۲۳۰	نظریهٔ تفاضل هزینه فایده در مهاجرت
۲۳۱	نظریهٔ درآمد مورد انتظار مهاجر در مقصد
۲۳۳	نظریات کارکرد باوری مهاجرت
۲۳۴	نظریات وابستگی و مهاجرت
۲۳۶	نظریهٔ تحلیل توسعه نیافتگی

۲۳۸	نظریه وابستگی
۲۳۹	نظریه تأثیرات متقابل شیوه تولید سرمایه‌داری و شیوه تولید...
۲۴۱	فصل هشتم: نظریات روابط شهر و روستا
۲۴۱	روابط شهر و روستا
۲۴۵	روابط سنتی و مدرن شهر و روستا در ایران
۲۵۲	درآمدهای نفتی و دوگانگی شهر و روستا
۲۵۵	فناوریهای نابرابر و پیدایش سکونتگاهها
۲۵۷	نظریه وقف و رابطه شهر و روستا
۲۶۲	نظریه رشد متوازن
۲۶۳	نظریه سرمایه‌داری بهره‌بری
۲۶۷	ماتریالیسم تاریخی و تقابل شهر و روستا
۲۷۰	نظریه دور و تسلسل فقر و روابط شهر و روستا
۲۷۱	نظریه توسعه از پایین در روابط شهر و روستا
۲۷۲	استراتژی تأمین نیازهای اصلی و روابط شهر و روستا
۲۷۳	نظریه شهرهای انگلی و زایا
۲۷۵	نظریه گرایش معطوف به شهر
۲۷۷	نظریه کارکردهای شهری و توسعه روستایی
۲۸۱	نظریه تفاوت پایه‌ای شهر و روستا
۲۸۲	نظریه نقش نخبگان در کانالیزه کردن اطلاعات از مرکز به پیرامون
۲۸۳	برنامه اسپارک در چین
۲۸۶	فصل نهم: نظریه‌های اجتماعی و فضا و مکتب اقتصاد سیاسی فضا
۲۸۶	نظریه‌های اجتماعی و فضا
۲۸۷	نظریه ضدیت با شهرگرایی
۲۸۹	نظریه نقد روابط سرمایه‌داری بین شهر و روستا
۲۹۳	نظریه تحلیل قدرت و مشارکت ماکس وبر
۲۹۶	نظریه تقسیم کار اجتماعی

۲۹۷	نظریه بوم‌شناسی انسان در مکتب شیکاگو
۲۹۹	تلفیق نظریه وبر و مکتب شیکاگو
۲۹۹	نظریه ساخت اجتماعی
۳۰۲	نظریه بزرگ شهر و حیات ذهنی
۳۰۵	نظریه شهری شدن به مثابه یک شیوه زندگی
۳۰۷	نظریه طیف قوم - شهری
۳۰۹	نظریه ترکیبی
۳۱۰	نظریات فضایی اوری، ساندرز و گیدنز
۳۱۱	نظریه کنشهای انسانی
۳۱۲	مکتب اقتصاد سیاسی فضا
۳۱۴	نظریه شهری ساخت‌گرای
۳۱۶	نظریه پراکسیس شهری (عمل انقلابی فرودستان شهری)
۳۱۸	نظریه وابستگی و شهرنشینی
۳۲۰	نظریه نظام جهانی و شهرنشینی
۳۲۲	فصل دهم: نظریات مدیریتی و مشارکتی شهر
۳۲۲	نظریات مدیریت شهری
۳۲۸	نظریه مدیریت‌مداری شهری
۳۲۹	نظریه نیازسنجی شهری
۳۳۲	مدیریت ژئومورفولوژیک نواحی شهر
۳۳۵	نظریات مشارکت شهری
۳۴۰	فصل یازدهم: نظریات زیست‌محیطی شهر
۳۴۰	نظریه توسعه پایدار شهری
۳۴۳	نظریه شهر سالم
۳۴۶	کتابنامه
۳۷۴	فهرست اعلام

تقدیم به:

استاد فرهیخته دکتر حسین شکونی

مقدمه

کائنات و جهان هستی بر مبنای عقلی فراتر از همه عقول طراحی و اجرا شده است و همه کارهای آن از حرکت هسته یک اتم تا چرخش عظیم ترین کهکشانها نظمی منطقی و اصولی دارد. بشر نیز در طول حیات خود کوشیده است همه فعالیت‌های خود را، از جمله آرایش فضایی کره زمین، بر مبنای اصول ایدئولوژیکی و اعتقادی ساماندهی کند.

توسعه شهری پایدار مستلزم داشتن تفکر عقلایی و فلسفی - ایدئولوژیک قالب‌بندی شده در مکاتب و نظریه‌های علمی، بستر قانونی، سیاست‌گذاری، استراتژی رسیدن به هدف، برنامه‌ریزی، طراحی، مدیریت هماهنگ کننده، اجرا، نظارت، ارزیابی، داشتن ساختار اندام‌واره سلسله‌مراتبی، تکنولوژی مناسب، مشارکت مردمی، اعتبار بودجه و بخصوص رعایت عدالت اجتماعی و غیره است. همه امور مذکور باید با توانهای اقتصادی، نیروی انسانی، محیطی، ژئوپلیتیکی، تاریخی، فرهنگی و هویتی یک کشور و ملت متناسب بوده و واقع‌گرا و مبتنی بر عمل باشد و هزینه فایده همه امور خرد و کلان ارزیابی و بررسی شود. خلاصه آنکه تفکر توسعه‌ای نباید ایدئالیستی و غیر عملی باشد. در عین حال توسعه پایدار به وجود نمی‌آید مگر با خمیرمایه آزادی و دموکراسی و نهادینه شدن ساختارهای مشارکت هدمند مردمی و نظارت دائمی مؤثر و قانونی نمایندگان مردم در همه امور و اجرای عدالت اجتماعی.

توسعه، مستلزم داشتن ساختار اندام‌واره است. یعنی هر جزء دقیقاً باید کار خود را انجام دهد ولی باید هماهنگ و متناسب با اجزاء دیگر باشد، که اگر غیر از

این باشد، معلولیت آن جزء یا همه ساختار مشخص می‌شود و آن معلولیت ممکن است به مرگ آن خط‌مشی توسعه‌ای به‌طور کلی و حتی زوال یک ایدئولوژی، قوم و ملت و کشور منجر گردد. این امر بارها در تاریخ اتفاق افتاده و نمونه بزرگ اخیر آن فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی است.

برخی فقط پول را عامل اصلی توسعه می‌دانند ولی این حرف صحیح نیست. برای نمونه ملت‌هایی که از عقل و دانش جمعی خود استفاده نمی‌کنند و کارها را از روی اندیشه و روشهای علمی انجام نمی‌دهند و دائم در حال آزمایش و خطا هستند، حتی اگر از منابع مالی عظیمی چون درآمدهای نفتی برخوردار باشند، توسعه نمی‌یابند و چون کلاف سردرگمی غیر کارآمد می‌گردند.

شهرهای بزرگ و کوچک جهان همه بر مبنای تفکر فلسفی و ایدئولوژی ملهم از عقاید و باورهای مردمی و شرایط محیطی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی مردم خود بنیان گذاشته شده‌اند.

اندیشمندانی که شهرهای عظیم هکمتانه، پاسارگاد، تخت جمشید، شوش، ری، تبریز، اصفهان، شیراز، صور، صیدا، اسکندریه، قاهره، بغداد، بیزانس، آتن، رم، شانگهای، کانتون، توکیو، کیوتو، نارا، جاکارتا، مدرسی، کلکته، مسکو، پتروگراد، پاریس، لندن و غیره را مکان‌یابی، طراحی و مدیریت و اجرا کردند تفکری عقلایی، ایدئولوژی‌ای معقول، دانشی غنی و نگرشی واقعی از جهان، ارض، طبیعت، دین و مذهب، محیط طبیعی، داد و ستد و شیوه زندگی داشتند.

مدیریت شهرهای بزرگ و کوچک جهان امروزی نیز بر مبنای اصولی است که ذکر شد؛ یعنی بدون داشتن تفکر فلسفی و غیره مدیریت صحیح بر شهرها امکان ندارد. اما به نظر می‌رسد که امروزه مدیریت بیشتر شهرهای «جهان سوم» فاقد تفکرات فلسفی عقلایی است. در این شهرها بستر قانونی ضعیف و ناقص و سیاستگذارها ناهمگون است و ساختارها مطابق عملکردهای مورد انتظار نیست. مدیریت امور غیرهماهنگ و پراکنده، کم‌اختیار اما پرمسئولیت و اعتبارات کم است و مردم بلا تکلیف و سرگردان و بدون انگیزه مشارکتی و از دید مسؤولان رعیت و نه شهروند هستند.

در بسیاری موارد امور سیاستگذاری، طراحی، مدیریت، اجرا، نظارت از هم تفکیک نشده است و سلسله مراتب رعایت نمی‌شود و کارکنان آموزش دیده نیستند. برای مثال در برخی شهرها بیش از ۷۵ درصد کارمندان شهرداریها زیر دیپلم هستند. بسیاری از مسائل حساس و مهم شهری مثل حاشیه‌نشینی، بدون مسوول و بدون جایگاه قانونی است. صدها میلیون انسان به دلیل سوء مدیریتها در حاشیه شهرهای جهان سوم در بیغوله‌ها و بدون داشتن امکانات و خدمات به سر می‌برند. این حاشیه‌ها که بزرگترین خطر برای امنیت کشورها تلقی می‌شوند در بسیاری موارد حتی جایگاه قانونی‌شان معلوم نیست. آنها نه شهر تلقی می‌شوند و نه روستا. در اطراف بسیاری از شهرهای بزرگ جهان سوم حاشیه‌های چند صد هزار نفری حتی به اندازه یک شهر ده هزار نفری امکانات و خدمات ندارد. در حالی که عملاً «حاشیه و حاشیه‌نشینی» نتیجه نوعی نگرش مدیریتی به ساماندهی جمعیت و شهرهاست. شهرهای جهان سوم در برزخ گذار از سنت به مدرنیته گیر افتاده‌اند و نتیجه آنکه حدود یک و نیم میلیارد انسان از همه حقوق انسانی، اجتماعی خود محروم مانده‌اند و در رنج زندگی می‌کنند و احتمال نابود شدن آنها بیش از مردمانی است که در شهرهای با مدیریت صحیح زندگی می‌کنند. سوء مدیریت به طور عام و بویژه سوء مدیریت شهری، هویت انسانی میلیاردها انسان را خدشه‌دار کرده و مردم را در فقر و نکبت فرو برده است.

تحولات ناشی از گذار از سنت به مدرنیته (گذار از عصر کشاورزی به عصر صنعتی) توأم با سوء مدیریتهای سیاسی، جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، میلیونها انسان را به مهاجرت از روستاها به طرف حاشیه شهرها واداشته است و آنها برای فرار از مرگ در روستا به فقر در شهر پرو آورده‌اند.

مدیریت شهری، بویژه مدیریت کلانشهرها، یکی از پیچیده‌ترین و سخت‌ترین نوع مدیریتهاست. شهر جایگاه و مظهر همه تواناییها و ناکامیهای انسان است. رسیدن به همه تواناییها و رفع ناکامیها و تضادهای اجتماعی به مدیریت اصولی با ویژگیهای مذکور نیاز دارد.

از حدود دو قرن پیش وقتی شهرهای صنعتی رو به رشد نهادند و سیل مهاجران روستایی به شهرهای اروپای غربی سرازیر و میلیاردها تن مواد خام و ذخایر از کشورهای استعمار شده به این شهرها و کارخانجات آنها حمل شد و وقتی بردگان سیاهپوست در مزارع عظیم پنبه ایالات متحده آمریکا به کار گرفته شدند تا بورژوازی و شهرهای کاپیتالیستی آمریکا را غنی‌تر کنند، اندیشمندان و متفکران فراوانی با توجه به نوع سیستم فکری و ایدئولوژیک خود (ارمانیستها، کاپیتالیستها، کمونیستها، سوسیالیستها، ملی‌گراها، تاریخ‌گراها، ساختارگراها، مدرنیستها، پست‌مدرنیستها، زیست‌محیط‌گراها و غیره) درباره تعیین جایگاه قانونی، طراحی، معماری، ساخت و ساز، تبیین نیازها، تأمین خدمات، چگونگی تعیین محدوده قانونی، تقسیمات داخلی شهرها، تعیین حوزه نفوذ، درک روابط شهر و روستا و شهر و پیرامون، تبدیل روستاها به شهر، شهر به کلانشهرها و غیره نظریه‌های مختلف و گاه کاملاً متضادی ارائه کردند. در بسیاری از کشورها و شهرها این نظریه‌ها به کار گرفته شد، ایدئولوژیها و مکاتب، شهرسازی، معماری، حمل و نقل، ترافیک و مدیریت شهری را قالب‌بندی و مدیریتها را هدایت کردند.

آنهايي که به این نظریه‌ها توجه داشتند و دارند و با تفکر، شهرهای خود را بنا کردند و مدیریت می‌کنند شهرهایی نسبتاً روان و سالم ایجاد کردند و آنهايي که به این نظریه‌ها توجه ندارند و عملاً دست به آزمایش و خطا می‌زنند، شهرهایی را اداره می‌کنند که نه روی به گذشته تاریخی و غنی خود دارند و نه به آینده علمی جهان.

در بسیاری از شهرهای جهان سوم دهها نظریه با هم در حال اجراست. به علت نبود بستر قانونی مناسب و مدیریت واحد هماهنگ کننده امور شهری، فارغ‌التحصیل هر دانشگاهی، نظریه اساتید خود را به نحوی به کار گرفته است. شهرهای جهان سوم نه به سبب آنکه فاقد نظریه باشند بلکه به دلیل آنکه انواع نظریه‌های ضد و نقیض در آنها به کار رفته است سردرگم و با مشکل روبه‌رو هستند. رشته‌های مختلف دانشگاهی از جمله، شهرسازی، معماری، هنر، مدیریت

شهری، خدمات شهری، جامعه‌شناسی شهری، مردم‌شناسی، اقتصاد، برنامه‌ریزی شهری، جغرافیای شهری، حمل و نقل و ترافیک شهری، محیط زیست شهری، امنیت شهری، شهرآرایی، توریست، هتلداری و غیره به مسائل نظری توجه دارند و در بیشتر این رشته‌ها ۲ واحد درسی با عنوان نظریه‌های توسعه شهری و روابط شهر و روستا وجود دارد.

این کتاب با هدف در اختیار گذاشتن فشرده‌ای از تفکرات دهها اندیشمند و نظریه‌های ارائه شده به وسیله آنها به دانشجویان تهیه شده است و امیدواریم برای دانشجویان و استادان مفید افتد و بتوانیم در چاپهای بعدی کاستیهای آن را جبران کنیم.

باید توجه داشت که نظریه‌ها را می‌شد به طرق مختلف طبقه‌بندی کرد و فصول کتاب را بر مبنای آن طبقات تنظیم کرد، ولی هر نوع طبقه‌بندی محاسن و معایبی داشت؛ به همین دلیل ما اینگونه طبقه‌بندی را انتخاب کردیم، که می‌تواند جای انتقاد داشته باشد. در پایان لازم می‌دانیم از همه مسؤولان «سمت» تشکر و سپاسگزاری نماییم.